

Člani

Slovenske kulturne akcije

Leto XXIII, 9

EL VOCERO DE LA CULTURA ESLOVENA

September 1976

cankarjeva beseda

šel je v hlev in je legel v seno. Ležal je, dolgo ni zaspal, pogovarjal se je z Bogom. . .

Kar si rekel, to zdaj izpolni! Pravico si dal ljudem, pa so jo skrili; ni je pri biričih, ne pri sodnikih, ne pri cesarju; biriči so me pehali med hudodelce, sodniki so me zasmehovali, za cesarja so me ogoljufali! Pri tebi je pravica, ti si jo poslal, ti potrdil, ti skrbi zanjo, da se izpolni tvoja zapoved! K tebi samemu se zahtevam, jaz, hlapec Jernej, sam na svetu, ob belem dnevu okraden, pravice oropan! Tvoja postava je v mojem srcu in tvoja obljuba, tvojo besedo sem slišal – daj, da ne mine moje zaupanje! Zdaj iztegni svojo roko, vsemogočni Bog, pravični sodnik!

OČE NAŠ, kateri si v nebesih . . .

tvoje pravice iščem,
ki si jo poslal na svet!
Kar si rekel, ne boš oporekel;
kar si napisal, ne boš izbrisal!
Ne v ljudi ne zaupam,
ne v svojo pravico ne zaupam,
v tvoje pismo zaupam.

OČE NAŠ, kateri si v nebesih . . .

neskončno si usmiljen,
daj beraču vbogajme;
neskončno si pravičen,
daj delavcu plačilo!
Oblagodari hlapca,
ki je pravice lačen in žejen,
nasiti ga in napoji!
Samo ukaži,
pa bo živa tvoja beseda
in bo napolnila vsa srca,
da bodo spoznala pravico! . . .

OČE NAŠ, kateri si v nebesih . . .

ne izkušaj jih predolgo,
dotakni se s prstom njih oči,
da bodo čudežno izpregledale;
in tudi svojega hlapca ne izkušaj predolgo,
ker je že star in nadložen;
in potolaži ga,
ker je potrjen in slab od bridkosti!

»hlapec jernej
in njegova pravica«

zdaj bodo moji spevi počivali

FRANCETA BALANTIČA spevi – živi počivajo v novi, dokončni knjižni objavi, ki je izšla pri Slovenski kulturni akciji kot njena 100. publikacija in je hkrati tretja v jubilejnem dvoletniku napovedanih knjig.

FRANCE BALANTIČ: ZBRANO DELO je urednik knjige France Papež naslovil to najlepše knjižno darilo Kulturne akcije slovenskemu bravcu doma in v svetu – prav v Cankarjevem letu. Pospremil ga je z globoko zajetim uvodnim izvirnim esejem o pesniku in njegovem poetičnem opusu, mu dodal navedke vsega, kar je bilo do zdaj o pesniku objavljenega v slovenskem revijalnem in periodičnem tisku, tudi v knjižnih zgodovinah, doma in v svobodnem svetu. Požlahtnil je knjigo z lastnimi vinjetami in jo predstavil s temi besedami:

SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA se s to ponovno in dokončno izdajo Zbranega dela Franceta Balantiča poklanja velikemu slovenskemu pesniku, čistemu liriku in mistiku, obenem pa ga izroča vsemu svetu slovenstva. Naša edinstvena priložnost je v tem, da izkoristimo pomanjkanje njegovih del na trgu in tako dokažemo ljubezen do slovenske literature in še živo zmogljivost, ki nas vodi do samopotrjevanja in vživljanja v slovenske narodnostne in kulturne vrednote. Naša zgodovinska dolžnost je pisati in dokumentirati, oblikovati in ohranjati te vrednote. Balantič je živa in vredna beseda, polna mladostnega čustva, ki iosi v sebi vrvine kaotičnega časa; je cvet, ki se nenadoma, v oblačnih jesenskih dneh, polnih gnilobe, odpre s pomladnimi barvami in vonji, vendar ne more dolgo živeti. Balantičeva pesem, rahločuten in neomadeževan izraz vrhunskega oblikovalca slovenske besede, živi naprej in se že vključuje med najvidnejša dela slovenske ustvarjalnosti. Po tolikih letih nam kaže Balantičeva poezija nov obraz, še vedno trpeč, a bolj vrednoten in dognan. Slovenska kulturna akcija nudi s to knjigo Zbranega dela prečiščen in dopolnjen tekst, ki naj služi tako ljubitelju slovenske umetne pesmi, kot kritiku.

NOVO KNJIGO Balantičevega Zbranega dela bo Slovenska kulturna akcija predstavila na 6. kulturnem večeru, v soboto, dne 2. oktobra ob osmih, v Slovenski hiši v Buenos Airesu. O knjigi bo spregovoril njen urednik pesnik France Papež, Balantičev živi verz pa bomo poslušali v recitaciji.

iz slovenske kulturne akcije

bara remec je razstavljala

Sredi divje plavi prireditve, obletnice, proslav, počastitev, poedin, zakusk, loterij, asadovanja in podobnih narodnih pričevanj med Slovenci v Buenos Airesu se likovna razstava akad. slikarke BARE REMEC, ki nam je letos predstavila svojo KERAMIKO in RISBE, sprosti v tisto resnično duhovnega zadoščenja polno doživetje, ki nam je v krepčilen postanek na vsakdanji poti sredi velemestnega vrvenja. Prav očito je, da je letošnji slikarčin zvojni nastop pred slovensko javnostjo med največjimi dosežki, več: prvi in najvišji dosežek tokratne dokaj skromne kulturne sezone v slovenskem Buenos Airesu. Razstava je bila in je pokazala mnogo, mnogo več, kot je samo oznanjala. Morda tudi zato – ali prav zato – ker nam je letos slikarka odprla vrata v večini doslej nepoznani svet svoje plastike in črteža. Kar smo gledali na prejšnjih razstavah, so bila zvečine slikarkina velika in mala platna, olja, akvareli, res, tudi presenetljivo ekspresivna grafika. Letošnje odkritje Barine plastike pa je svojski praznik, ki ga težko pozabiš.

Razstava je bila v okviru Slovenske kulturne akcije in se je začela v soboto 4. septembra v gornji dvorani Slovenske hiše. Pripravila in uredila jo je slikarka sama; v pomoč pa so ji bili – prav je, da je to zapisano – ob strokovnem vodstvu arh. Jureta Vobmergarja tudi gojenke in gojenci gledališkega tečaja pri Slovenski kulturni akciji z vodjem g. Lojzetom Rezljem. Tudi ta prispevek mladega rodu priznani slovenski umetnici ima globok pomen: s takšnim drobnim delom sredi umetniških stvaritev se mladi talenti neposredno zaglabljajo v svet umetnosti in umetniškega snovanja, kar zavestno bogati njihov komaj zaznavni odrski korak.

K začetnemu večeru se je zbralo množstvo ljubiteljev in občudovalcev Barine umetnosti. Salon je bil docela zaseden. S tako številno prisotnostjo so gostje samo potrdili naše prepričanje, da kljub množični zmaterializiranosti in potrošniškemu duhu med Slovenci v zdomstvu še ni usipal pri tistih, ki znajo ceniti stvaritve slovenskega umetniškega duha v velikem svetu; saj jih same enako žeja po zajemanju iskre studenčnice iz nepokvarjenih virov slovenske ustvarjalnosti. Kulturna akcija je z Barino razstavo znova potrdila svojo trdno zasidrano prisotnost med rojaki, ko je ta veliki letošnji umetniški dogodek uvrstila v svoj kulturni, umetniški spored. S takimi zares pripravljenimi in dognanimi predstavami se afirmira, budi in manifestira občudovanje ter zanimanje za svoje delo, brez katerega bi bila – priznajmo iskreno – slovenska zdomska skupnost v svobodnem svetu dokajšnja duhovna sirota.

Razstavo je odprl vodja Likovnega odseka Kulturne akcije arh. Jure Vobmergar ob osmih zvečer s temle nagovorom:

Razstava risb in keramike Bare Remec je nova variacija iz cikla podoživetij stare indijanske mitike in simbolike.

Prejšnji dve razstavi olj imenovani Argentinski sever in jug sta bili ateljejske kompozicije motivov povzetih iz skicirne mape, katere nekateri listi so danes razstavljeni v tej dvorani; rezultat petih let študija amaterskega arheološkega raz-

iskovanja in poustvarjanja, med Tilkaro na severu in Bariločami na jugu. So nekak katalog figur in motivov, samostojnih ali vrezanih v kamne in kosti. Vrednost teh risb je v tem, da so delane na terenu, plod trenutne inspiracije in razpoloženja.

Kdor bi mislil, da so to verodostojne kopije arheologa, ki skuša ohraniti za bodočnost ostaline primitivnega indijanskega izražanja, se moti. Za umetnico so ti motivi zgolj pretveza, materia prima za poustvarjanje. Arheolog pozitivist verjetno na tistih kamnih ali kosteh ne bi videl ničesar ali pa čisto kaj drugega.

Vsak umetnik išče tematike, ki mu je čustveno in pomensko blizu. Tako imamo pri različnih umetnikih in dobah, tudi pri Bari Remčevi, kaj raznolike motive: tihožitja, krajine, portrete, religiozne motive... Te motive umetnik, čustveno prevzet, doživlja in oblikuje po svoje.

Tudi te risbe glejmo s te strani. V zadnjih letih je naša umetnica vsa prevzeta od stare indijanske izraznosti: tako likovne, plastične in tudi glasbene.

Njej in mnogim občudovalcem njene umetnosti so ti motivi blizu, ker so v svoji primitivnosti neposredni, goli, shematični, brez okraskov in osladnosti, prej grobi in srhljivi. Drugim pa je ta izraznost tuja, čustveno odbijajoča, navajenim na apolitično umetnost klasične tradicije. Ne morem reči, da bi se oči ravno raznežile ob pogledu na indijanski bestiarij: kače, žabe, ptiči vseh vrst, lame, medved, pošasti, celo dinosauri so med njimi. Sploh pa umetnik nikoli ne išče, da bi ugajal: morda ravno obratno. Biografije umetnikov so polne anekdot, ki pričajo o tem. A te vrste motiva ni nova v zgodovini umetnosti: pomislimo na podobe umetnikov, kot so Peter Breugel, Hieronimus Bosch ali pa Grünevald.

V Barinih likovnih stvaritvah vidim simbiozo surrealizma in ekspresionizma na bazi primitivne indijanske tematike. Z razliko od primitivcev ali največev, katerim manjka obrt, tehnika, je Bara Remec, čeprav po duši samorastniška, po tehniki virtuozna, kar izpriča elegantna linija njenih risb in plastik.

Za mnoge čisto nova raven umetniškega udejstvovanja Bare Remčeve so njene plastike iz pečene gline. Kadar govorimo o keramiki, si na splošno predstavljamo vaze, krožnike in figure industrijske izdelave po tekočem traku. Tu pa gre za enkratne figure treh razsežnosti, katere docela dojamemo šele, ko jih opazujemo z vseh strani, iz različnih zornih kotov. To so prave skulpture, sicer majhnih dimenzij. Glina, pečena na primitiven način, je potemnjena s črno sintetično barvo, in potem še patinirana s modrimi in zeleni odtenci. Nekateri imajo še dodatne elemente lesa, kovine, ptičjih peres in merjaševih ščetin.

SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA

z žalostjo znani vsem svojim članom, sodelavcem in prijateljem,
da je 9. septembra 1976, po večletnem trpljenju, v Cláypole pri Buenos Airesu
odšel k Bogu po plačilo za svoje bogato življenjsko delo
njen redni ustvarjalni in ustanovni član, sodelavec Meddobja in Glasa SKA,

župnik **FRANCE GLAVAC**

predavatelj, pobudnik mnogih stvaritev naše dejavnosti in vnet mecen

naj v miru spi!

Zanimive so tudi glinaste maske, inspirirane po maskah iz indijanskih grobov.

Že več let zapored razstavlja slikarka Bara Remec v Slovenski hiši v okviru Slovenske kulturne akcije, katere redna ustvarjalna članica je od nje-nega rojstnega dne. Zato upravičeno upamo, da bomo prihodnje leto spet laho občudovali nje-ne nove stvaritve. S tem upanjem kot vodja likovnega odseka Slovenske kulturne akcije odpi-ram razstavo keramike in risb akad. slikarke Bare Remec.

Po teh uvodnih besedah nas je umetnica presenetila s svoj-skim doživetjem. Predvajala nam je magnetofonski zapis treh araukanskih balad, ki jih je posnela na svojem nedav-nem postanku v Bariločah. Poje jih stara Araukanka. Ba-jajo pa o begu Indijancev pred krščanskimi zavojevalci; žive v viziji preganjane svobode; znanijo upor in čakajo sonce rešenja. Pomenljiv izviren folklorni prispevek, ki se je vsebinsko in slogovno dognano pridružil razstavlje-nim risbam in plastiki.

Goste je umetnica obdarila s prijaznimi spominki drobne keramike, izvirnih izkopanin argentinskega severa in juga, z igrivimi drobeci svoje neugnane, zmeraj sveže domišljije.

Razstavljenih je bilo čez sto plastik iz žgane bariloške gline, zeleno modro patiniranih, ki predstavljajo indijanski

mitični svet trojne Amerike: azteške, majevsko-inkovske in araukanske. Risbe so nam posredovale zaslukane osnutke za poznejše stvaritve v glini ali na platnu. Umetnica nam je svoj čaroviti svet odprla na stežaj. Hvaležni smo ji za prelepo doživetje, za bogatijo, s katero nam je tako darež-ljivo osvežila našo ameriško življenjsko sušo.

Tudi obe nedelji in v soboto, ki so začetku sledile, je raz-stavo obiskalo izredno veliko gostov. Mnoge keramike so obiskovalci odkupili: dokaz, da ima Barina umetnina po mnogih slovenskih družinah častno in nujno mesto. Kar je v neznansko zadoščenje vsem nam, ki nam je mar za resnično kvaliteto slovenske ustvarjalne pojavnosti.

Svojim mladim pomočnikom pa se je umetnica oddolžila s posebnimi darovi iz keramike, zraven pa jim je posvetila samo njim namenjen večer na razstavi, ko jim je odkrivala svoj umetniški svet, jih povedla k nastanku svojih umet-nin zadnjih let in jim z nji lastno darovitostjo pripovedo-nja odstirala zastore umetniškega snovanja in domišljije.

Želimo samo, da bi umetnica skoraj spet nastopila z novo razstavo. Vredno pa bi tudi bilo, če bi vodstvo Kulturne akcije resno premišljalo o možnosti ponovitve letošnje in obeh prejšnjih Barinih razstav v slovenski Mendozi pod Andi. Rojaki tam gori si že lep čas žele znanstva z umet-nostjo indijanskega severa in juga, kot jo ustvarja slo-venska umetnica v Ameriki.

m t

france papež

večer inkovskih bogov

ob razstavi risb in keramike akad. slikarke Bare Remec, pri Kulturni akciji

RISBE in študije, ki jih je razstavila slikarka Bara Remec na svoji zadnji razstavi, so izraz sveta, v kate-rem se odrešuje in posvečuje človek stare, predkolum-bovske Amerike. Svet davno zakopanih in spet odkritih stvari, ljudi, živali in bogov. To je mitična podoba sveta, ki ga sprejemamo in spoznavamo na poti proti večeru. Stvari so polne skrivnostnih pogledov, nami-gov in vzgibov. Ljudje, suhi in molččči, se premikajo v stoletnem snu, zakopani bogovi vstajajo in sonce se dviga nad rdečkasto zemljo. Sonce je večje, kot na našem nebu, v njem so razžarjene oči, razprte peruti, ostri kljuni. Nebo je last njih, ki nanj mislijo. Nato pri-dejo živali, ki so vtisnjene v glino, les, kamen in zlato. Pravzaprav so to oblike, ki se ne obnavljajo samo v duši in v delu umetnice, ampak žive resnično, stvarno življenje v prastarem svetu peska, skrilovja in srebra.

Misel, ki je prevevala vse te stvari, je zdaj v ognju in v soncu in živi naprej; iz ognja in sonca vstopa v ljudi. Zemlja okrog Humahuace je polna zarisov in podob, pa tudi polna surovega srebra, ki je zakopano pod ka-menjem. Ljudje sedijo okrog ognja, kjer je plamen roža in dim je iz bodic. Nato se dvignejo – to je kozmos tesnobe, a tudi sproščenega plesa, plesa in rasti, plesa in padanja v zemljo. Prastare oblike se izvijajo iz večerne teme. Rdečkastosivo hribovje se spaja v rožni venec skrivnostnega življenja in sanj. Kontrast med dvema svetovoma: zgoraj in spodaj, sonce in zemlja, pesek in glina. V kamnu so vklesane esence indijan-skega neba. Dvonoge, trinoge in peteronoge živali se vzpenjajo do mojih prsi, pijejo mojo kri in jo spre-minjajo v luč. Nato prilete ptiči, za njimi se priplazijo majhni, zoltonogi zmaji; v robidovju in kamenju grozi nekdo z uroki in hoče izdati mrtve skrivnosti. Nato pri-dejo štirinoge živali, ki imajo spredaj po en rog. Te gredo na najvišji hrib, kajti tam je podoba sonca, ki nas vodi po svetu stare Amerike.

Ko sem gledal vse to, se mi je približal majhen, sivo-rdeč bog, obrobljen z zlatim, in mi rekel: „Ne približuj se! Vrní se v svoj svet! Ne išči zlata ali smole teh dre-ves in oblik te zemlje, ognja tega sonca, ki je sveto. Vrní se v svoj svet!“ A jaz sem se približal tistim po-dobam in bogu in v tistem trenutku sem začutil, kako je nočna luč padla čez odprto polje in puščo. Sova je obstala in utihnila. Brez zaznavnih besed, z ostro uprto mislijo sem odgovoril: „Ne morem nazaj, ker mojega sveta ni več. Ni več kamenja, ki je vsrkavalo žareče sonce zgornjega sveta. Ne morem nazaj na gmajne in v temne gozdove, ker je krvavordeča suša pobrala vse moje nekdanje podobe in oblike, moje živali in ljudi. Ni več istih znamenj, ki so me ohranjala. Tu jih iščem zdaj – tu je zdaj moj začetek in konec, ritem mojega ohranjanja!“

Nato sem naglo pobral tri podobe, eno iz rdečkaste gline, eno iz lesa bodičaste araukarije in eno iz rumen-kasto sivega kamna in jih dvignil visoko predse. Tudi umetnica se je približala in odkrila nove zarise. Na po-dobi iz gline so bile vtisnjene živali zemlje in neba, pol živali in polbogovi. Na podobi vrezani v les arau-karije se je odprla indijanska pest in vrgla na zemljo svoja semena, moko za divji kruh. Še enkrat sem se približal podobi boga in zaklical: „Nasuj v mojo dušo granatnih sadov, izroči mi bitno vez, da obstanem v suhem drobovju teh zemljá, izroči mi svojo odpornost in korenine, močne proti izgubljanju v samoti. Daj mi svoje orožje in čuj nad mojimi dragimi in nad rameni junakov, ki so v isti luči in v istem slanim vetru!“

Samo to sem še videl: razprte peruti, žareče oči, za-strmele živali in suhe človeške postave stare Amerike. Na tretji podobi, vzgani v kamen, pa je bil upodobljen večni boj med dnevom in nočjo, med soncem in luno v različnih oblikah. Ena od teh je bila podoba orla bojujočega se s tigrom, kjer je orel luč in tiger tema.

NAROČNINA za GLAS SKA – 2. polletje 1976

Naročnina za drugo polletje tega letnika Glasa Slovenske kulturne akcije je 600 novih pesov (julij – december 1976) samo za naročnike v Argentini, ki smo jim januarja določili le plačilo prvih šest števil. Za inozemstvo je naročnina nespremenjena: 5 dolarjev za vse leto.

gostovanje slovenskega odra iz mendoze

ivan cankar

hlapec jernej in njegova pravica

dramatizacija Valo Bratina

režija Rudi Hirschegger

scenični okvir po zamisli arh. Božidarja Bajuka je ustvaril Frido Beznik
na velikem odru slovenske hiše v buenos airesu

predstava bo enkratna

sobota, 9. oktobra 1976, ob devetih zvečer

kronika kulturnih večerov

MITI V SVETEM PISMU je naslovil svoje predavanje na 5. kulturnem večeru, v soboto, 7. avgusta 1976, g. Franc Bergant, strokovnjak za biblične vede, ki jih je več let študiral v Rimu.

Predavatelj je opozoril, kako veliko se danes govori in piše o mitih v Svetem pismu. Mnoge ljudi to vznemirja, ker jim cerkveni nauk zatrjuje, da je biblija nezmotljiva božja beseda, v popolnem nasprotju z bajkami, ki so produkt človeške domišljije. Po klasični definiciji mita, biblija mit izključuje. A danes mnogi avtorji govorijo o drugačnih razsežnostih mita, ko mu dajejo oznako svojskega načina mišljenja in izražanja, kot sta znanost in umetnost. Mit je, moderno gledano, simboličen način izražanja. Tako znanost, umetnost kot mit imajo svojsko podobo o svetu. Če torej mitološko-simbolična razlaga sveta ne odgovarja znanstveni, še ne pomeni, da je zmotna; mitična razlaga namreč zre na svet s svojega stališča, dojema realnosti, ki jih logika znanosti ne zmore zajeti v miselne kategorije. Mit se predvsem zavzema za transcendentalno realnost, se pravi za tisto, ki je onstran znanstvenega izkustva in logičnega sklepanja, pa se javlja in deluje s tolikšno silo, da je ni mogoče prezreti.

Zgodbe iz Stare zaveze, ki vsebujejo dozdevne mitološke elemente, so poročilo o stvarjenju sveta in življenja, o padcu in grehu, o vesoljnem potopu in druge. Na splošno

te zgodbe lahko označimo kot priložnostni izraz resnice v simbolno-mitičnih oblikah; gre za resnico, ki je bila nejasno dojeta po nekaki intuiciji. Pisci Sv. pisma so po svojem preišljanju in po vplivu Sv. Duha ustvarili nekakšno teologijo stvarjenja, položaja prvega človeka in pojava grešnosti v svetu. Iz konkretnega stanja stvari so prišli do izraza v svojskem simboličnem jeziku. To, kar loči svetopisemske zgodbe od mitičnih, je svojska predstava, ki so jo Hebrejci imeli o Bogu. Oni Boga poznajo po osebnem srečanju, ker se jim je razodel. Ta jasna predstava o Bogu vodi celotni miselni proces Stare zaveze in jo bistveno loči od mitov. Zavrača vse mitološke prvine, ki niso v zvezi s predstavo o spoznanem Bogu. A to, kar Hebrejci o Bogu vedo, je bilo mogoče izraziti le simbolično ali pa v konkretnih kozmičnih dogodkih. Enako so odnose med Bogom in človekom izrazili s podobami, včasih celo enakimi vzorci kot miti. Tak je hebrejski način mišljenja in izražanja.

Izredno zanimivo in aktualno predavanje župnika Berganta, ki ga je tudi pripravil teološki odsek, je ob sklepu pobudilo vse priznanje poslušalcev.

Ne dvomimo, da sta i Gogalovo i Bergantovo predavanje vredni in tehten prispevek za revijo Meddobje, saj zgovorno pričata o resnični ustvarjalni dejavnosti enega najbolj aktivnih odsekov v Kulturni akciji.

pisma

meddobju XV/2

Dragi MED!

Pišem Ti, kjer šumijo japonski gozdovi.

V gorski samoti samotne tujine Te dvakrat cenim. Zdaj mi ni žal, da Ti zmeraj povem, s čim me veseliš. Tokrat predstavljaš tolikero bogastvo poezije in razpravljanj, da si poln upanja lahko privoščim posebnih želja o tem ali onem v zakladnici, iz katere hočem jemati tudi v slabih časih.

Jeločnikov pogovor s Savinškovo začenja novo literarno zvrst; rekel bi ji pogovorna literatura: tisti, ki intervjuva, skuša vprašanja podati s pomočjo svojega sistema resnice in dobrote; tisti, ki dovoli intervju, lahko pravilneje zavzame stališče. V našem primeru je skoraj vsak Savinškin odgovor kakor slika za v okvir v galeriji Resnične Slovenije. Podrobno opazko na str. 150 bi vpraševalec lahko prenesel v uvod na str. 137 in nekoliko lepše izpopolnil s podatki o kraju in času obiska, namesto tistih prvih štirih uvodnih vrstic, ki bi se jih dalo drugače vplesti v svojstveno novembrski Pariz.

Brunnov široko zasnovani esej o Vebrovem mestu v filozofiji (v naslovu bi lahko mirno pridal: naši in svetovni) obsega sicer 24 strani, a meni se ne zdi predolg; filozofija je najbolj zamotana zadeva; nekatere misli so tako jedrnat podane, da zvenijo dvoumno. Ali filozofska šola idealizma (str. 109) res „stvarnost zreducira na doživljanje, na ‚zvest‘“? Kako je treba razumeti stavek na str. 110, da neka sodba „ni zato resnična, ker je razvidna... a gotovi smo resničnosti po razvidnosti“? Ali pomeni „novo, irealno, brezčasno bit“ na str. 111 isto kot „novo, idealno, brezčasno bit“? Po str. 115 je Veber „prevzel tradicionalno terminologijo“; čigave tradicije? Če se ne motim, ne morejo občutki dojeti, po Tomažu Akvincu, „dejstva“, biti, stvarnosti ali dejanstva – to je funkcija uma; podobno ne more zadevanje odkriti podstatnosti. Ob citatu na str. 115 iz Vebrovega vprašanja stvarnosti se ne morem otrestiti vtisa, da so Veburu bili predstavili Tomaževo analizo le površno – sam se spominjam podobnega doživljanja. „Mu je uspelo?“ (str. 117) Kaj? Odpreti vrata v metafiziko? Najti filozofsko pot do Boga? Odpreti vrata in najti pot? Ta „in“ ni samo-

umeven; so filozofske poti do Boga, ki niso metafizične; npr. pot na osnovi univerzalnega človeškega teženja v neskončno srečo. „Danes“ na koncu str. 117 je najbrž treba razumeti kvalificirano: ogromen del sveta je pod nasiljem komunistične ideologije, ki je zgrajena na metafiziki; še zmeraj razširjeni eksistencializem je tudi metafizika. Kaj pomeni „zadnji in dokončni odgovor“ na str. 120? V smislu, da vsako vprašanje utihne, takšnega odgovora sploh ni; ne filozofsko, ker je del človeške sreče v tem, da človek zmeraj znova odkriva (nove) resnice; ne teološko, ker človek v nebesih dejansko zmeraj znova odkriva nove resnice v dejansko brezkončni božji Resnici. V 19. stoletju se je „gojila med nami sholastična filozofija“ (str. 121): dinamičnega srednjega veka? dekadentnega srednjega veka? prepojena z Descartovo filozofijo? neosholastičnega razmaha? „Zgodovinska ustreznost“ str. 122 se kaže v reševanju vprašanj določenega zgodovinskega položaja: se ta nanaša tudi na vodilno politično stranko kake družbe, npr. na sistem nemških nacistov, italijanskih fašistov, sovjetske, kitajske, jugoslovanske KP? Logično bi morali reči, da se nanaša; zgodovinsko se vsi ti sistemi poslužujejo določenih filozofij; simptomatično si jih prikrajajo. Filozofija se mi zdi zgodovinsko ustrezna le, če in v kolikor se ji posreči ugotoviti resnico resničnosti; čim več te resnice odkrije, tem bolj je ustrezna ljudem kake dobe, ki iščejo – vsaj teoretično izraženo – resnico, da z njo v skladu – vsaj teoretično – usmerijo dejanje. Tako se lahko vprašujemo: kaj je „moderna misel“ (str. 122), ki se ji „vsaj tradicionalna“ sholastična filozofija zapira? Ali se, vsaj Tomaževa, sholastična filozofija ne odpira moderni misli (pri čemer se ima vsaka doba za moderno)? In to zaradi svoje velikopotečnosti prijema problemov; z drugimi besedami: osvetliti hoče prav osnove odnosov človeka do človeka in do družbe in do Boga. Narodnostno vprašanje kot tako pa ni le filozofskega značaja, ampak spada tudi – in bistveno – v sociologijo, ki pa se še zmeraj ubija s problemom razlikovanja med narodom in državo...

Petemu poglavju na str. 123 bi rad dodal še en stavek: „in prav v tem smislu je seveda lahko katoliško duhovništvo kot teologija, ki terja kar se da prodorno filozofijo, ena takšnih pobud; vprašanje pa je, ali smo v Vebrovi dobi imeli Slovenci takšne duhovnike teologe.“ Izraz „filozof laik“ je torej zasilen in začasen, ker je najti duhovnike, npr. med angleškimi in ameriški jezuiti, ki so filozofi laiki v Brumnovem tolmačenju tega pomena. „Čisti“ filozofiji na str. 124 bi dal predznak „tkzv.“; ne le, da jo Brumen v naslednjih poglavjih sam kvalificira; tudi ko filozofija išče le resnico, jo išče šele na določeni stopnji biološkega razvoja in ostane v službi človeške biološke dinamike, ki za sistematično odnosno znanstveno uvidevanje in dokazovanje nima na razpolago drugega kot filozofijo. Četrto poglavje na str. 125 govori o pravovernosti filozofije, ki je lahko različna od njene resničnosti; kolikor se spominjam, tega izraza v tem smislu ni v nobenem cerkvenem dokumentu, ki govori kvečjemu o pravoverni teologiji, filozofiji, katerikoli filozofiji, pa se upira le takrat, ko se njeni stavki zde v očitnem nasprotju s smislom razodetih resnic. Cerkevno učiteljstvo predpisuje odnosno priporoča tomizem zaradi teologije kot razlage vere, in sicer za začetek, ne zato, ker je tomizem, ampak ker je tomizem tako primitiven, da skuša osvetliti razodete resnice najprej z resnicami navadne zdrave pameti, ki jim je tudi navaden človek kos, in ker skuša vsako takšno resnico osvetliti ali z razlago samoumevnosti ali z dokazovanjem. Če se bo v bodočnosti pojavila filozofija, ki bo takšno razlago opravila bolje, jo bo Cerkev gotovo uporabila v ta namen. „Za filozofijo ni pravovernosti“ (str. 125) – res v nobenem oziru ne? Kaj pa če se bavi z zgodovino in v njej odkrije dejstvo razodetja? Ali pa dejstvo nasprotujočih, s trpinčenjem in nasiljem nasprotujočih si prepričanij o Zadnji stvarnosti vsega? Pravovernost bo v tem primeru najbrž „sovpadla“ z resničnostjo v območju vrednot. „Če bi se (naši sholastiki Vebrove dobe) v čem oddaljili od tega nauka, bi jih kritika šole za to prijemala.“ (str. 126) Mislim, da ne, če bi svoje misli mogli dokazati odnosno njih samoumevnost razložiti; koli-

kor je sholastična filozofija takrat bila pravi tomizem, ji je bila edini kriterij: resnica. Mimogrede: kaj je filozofska šola? kdo jo tvori? Vebra moremo ceniti „le v primerjavi z drugimi filozofiji“ (str. 131) ali pa – z resnicami zdrave človeške pameti, v Brumnovem primeru tudi z lastnim filozofskim sistemom. Pričujoči esej je tako odlično pisan, da si tudi kaj takega upam pričakovati od filozofa Brumna.

In še nekaj: prepotrebni esej o A. Ušeničnika mestu v filozofiji, vsaj slovenski. Lepo prosim za tak esej.

Enako si upam pričakovati vrsto Jezovih esejev o zgodovinski etimologiji slovenskih besed, čeprav – kljub tehtni in ljubeznivi razlagi v Glasu junija 1976 – se še ne morem odločiti za sprejem celotnega stavka na str. 156, pogl. 3, „o skandinavskem izvoru slovenskega jezika – in slovenskega ljudstva“. Isti izvor bi bilo treba logično razumeti v zvezi z vsemi ljudstvi, ki govore slovenski jezik odnosno pretežno slovanski jezik. Ali ni odstotek besed, ki kažejo jezikovno nazaj k sanskrtu, večji? Sicer sem pa ponosen, da lahko svoje rodbinsko ime pišem tudi kot Kosez... Zdi se mi nedvomno, da Jeza maši veliko vrzel ne le v slovenskem, ampak tudi v mednarodnem jezikoslovju.

Čestitam Ti, da si odkril Odonu Peterke pesmi, ki bi jih zaradi tragične lepote rad imenoval Ode naše revolucije. Kar sem nakazal v zvezi s pesnikom Ivanom Hribovškom, ponavljam: kako tragično je bilo med 2. svetovno vojno, ko smo pod pritiskom sovražnika potrebovali največjo slogo kot narod, da se je del Slovencev odločil za komunistično ideologijo in trpljenje naroda izrabil za dosego ciljev svetovnega komunizma. Odon je v pesniški rahločutnosti zapel v imenu toliko nepotrebnih žrtev: „A jaz odhajam proč od tod...“ (Tihožitje). „... nikdar ne boste našli moje jame... ko bom končal svoj boj, izbrisal s svojo smrtno rod...“ (Moj grob).

Ob branju Štirih pesmi pesnice Milene Merlak se mi zdi, da sedim v lokalni kontinentalne evropske družbe, kjer ljudje med cigaretnim dimom vedno znova zahtevajo pevko Mileno, ker jim zna tako lepo povedati, kako je z njimi, in jim vliva upanja. Povprašal bi jo, zakaj noče zapeti še za SKA s kakšno samostojno zbirko – vem, da bi mnoge razveselila. Če niso dvakrat ponovljeni podobni naslovi (zima, praznina) izbrani zaradi učinkovitosti „v lokalni“, bi si drznil predlagati večjo izrazitost v naslovih, rekel bi, večjo razodetost; tudi naslov je del pesmi.

Papež v špansko pisanem uvodniku Los Límites (v pristni južnoameriški nedoločni prostranosti) ugotavlja, da se revija „vedno bolj bliža trenutku, ko si bo treba zagotoviti zvestih novih, posebno mladih sodelavcev“.

Iz tega nagiba sem bil izbral izmed svojih zgodb – ki jih zmeraj rad pripovedujem, če me kdo posluša – tisto, ki sem ji dal naslov Ignatius Summerville. Hotel sem vzbuditi zanimanje pri mladih bravcih; in da jim pokažem, da Slovenci lahko svoje slovenstvo v novem svetu obogatijo, ne da bi obenem nehal prispevati h gostiteljevi blaginji. Tudi če se mi je poskus ponesrečil, se lahko vračam na konju domišljije iz zahoda na vzhod zadovoljen, podoben kavboju, ki je moral opraviti prepotraben posel na ranču in si zdaj lahko privoščiti igro pri mestni ruleti – za 150 dolarjev.

Dragi MED! Povej mi, ko se naveličaš sloga mojih pisem; ni dobro, da se navadam na slog, ki Te avtomatično zaziba v zehanje in dolgočasje (dasi najbrž premalo spiš). Mislim na slog pisem in pesmi.

Tvoj vdani

Vladimir Kosez.

Trenutno tam, kjer šumijo japonski gozdovi. Natanko: 24. avgusta 1976.

martin jevnikar o meddobju

V letošnji 5. številki tržaške revije Mladika je prof. MARTIN JEVIKAR, ustvarjalni član v literarnem odseku Slovenske kulturne akcije, pod stalnim zaglavjem Slovenski časopisi po svetu objavil daljše razmišljanje o Meddobju, ki ga v celoti posredujejo bravcem.

V Argentino so se Slovenci izseljevali že pred prvo svetovno vojno, po njej pa zlasti Primorci. Mirko Rijavec piše v knjigi „Južna Amerika“: „Slovencev je v Argentini okoli

50.000; skoraj polovico je primorskih Slovencev.“ Čeprav so začeli takoj kulturno delovati, so dali pravega razmaha šele politični begunci po zadnji vojni (okr. 7000), med ka-

terimi je bilo več izobražencev. Ko so se v novem kraju znašli in gospodarsko postavili na noge, so prevzeli kulturno vodstvo zdamskih Slovencev, ki je bilo nekdanje v Clevelandu v ZDA.

V Buenos Airesu so 1954 ustanovili Slovensko kulturno akcijo kot nekako osrednjo Matico, ki je začela izdajati kulturno revijo **Meddobje**, znanstveni zbornik **Vrednote**, leposlovne in znanstvene knjige, informativni **Glas Slovenske kulturne akcije** itd. Meddobje so ustanovili po vzoru predvojnih slovenskih revij in jo namenili predvsem izobražencem. V programu so zapisali, da bo revijina „edina naloga ta, da bo skušala reševati v književnosti in znanosti, v čustvu in misli, krščanske vrednote v času modernih razvrednotenj, kazati smer skozi sodobni kaos, skozi to nejasno meddobje“. Vodilo jo bo načelo: v potrebnem enotnosti, v dvomljivem svoboda, pri vsem pa ljubezen.

Prva številka Meddobja je izšla poleti 1954. Uredništvo sta prevzela pisatelj Zorko Simčič in pisatelj, politik in esejist Ruda Jurčec. V 6. letniku je pristopil še pesnik Rafko Vodeb iz Rima, v 9. je nastala kriza: najprej je odstopil Vodeb, za njim Simčič, tako da je zadnji številki uredil Jurčec sam. Deseti letnik se je zavlekel za dve leti in ga je dokončal dr. Tine Debeljak, nato je prevzel uredništvo pesnik in esejist France Papež in ga obdržal do danes. Navadno ima vsak letnik okrog 320 strani in nekaj prilog zdamskih slikarjev in kiparjev.

Meddobje prinaša pesmi, novele, eseje, razprave, razmišljanja, poročila in ocene z različnih kulturnih področij, od 1957 do 1966 oceno vseh slovenskih leposlovnih del doma in v tujini. O reviji je urednik Simčič izjavil, da polovica sodelavcev ne živi v Argentini, ampak po vseh celinah, zato je v slovenski kulturni zgodovini to prvi primer dela na razdalje. Poudaril je tudi, da je Meddobje evropska revija in da ima večina starejših in mladih sodelavcev neko široko kulturno in solidno filozofsko podlago, ki so si jo pridobili z osebnim študijem in s tesnim stikom z večinskimi narodi, med katerimi živijo.

Revija je razgledana, široko odprta, občutljiva za vsa sodobna vprašanja, gleda nazaj v vrednote preteklosti in išče smeri v prihodnost. Okrog sebe je zbrala širok krog nadarjenih delavcev, med njimi nad 20 pesnikov, izmed katerih so bili nekateri že znani, drugi so se razvili v reviji: Tine Debeljak st. in ml. (očitno je prizadeveni pisec te kronike

prezrl dejstvo, da Debeljak mlajši vsa leta izhajanja Meddobja nikoli ni nastopil v reviji. — op. Glasa), Anton Novčan, France Papež, France Sodja iz Argentine, Vinko Beličič in Stanko Janežič iz Trsta, Vladimir Truhlar in Rafko Vodeb iz Rima, Vladimir Kos iz Tokia, Milena Šoukal iz ZDA, Milena Merlak Detela iz Avstrije, Humbert Pribac iz Avstralije, Franc Zore (Stanko Marjčen) iz Slovenije in vrsta drugih.

(Vsı naštetı so pri reviji sodelovali do krize v letih 1964-66, ki jo je v reviji sprožil objavi namenjeni, pa pozneje odklonjeni Rafka Vodeba pogovor s p. Vladimirom Truhlarjem „Pogovori pod Quirinalom“: objavo sta odklonila i Simčič i Jurčec. Vodebov pogovor je pozneje objavila Mladika v Trstu. — op. Glasa)

Nastopil je nad deset pisateljev, izmed katerih so nekateri pravo odkritje: Feri Bukvič, Ruda Jurčec, Karel Mauser in Marijan Marolt. Vsi ti so se oglasili v reviji šele v zdomstvu, vsak je vnesel svoj svet, svoj način pripovedovanja in bistveno dopolnjuje celotno slovensko literaturo. Njim se je pridružil nekaj dramatikov: Rozman, Simčič idr.

Znanstvenih delavcev, esejistov in kritikov je bilo nad trideset in so zajeti iz vsega sveta. Obravnavali so najrazličnejša vprašanja, kulturna, politična, verska itd. Posebno razgledan je bil Ruda Jurčec, ki je več let vodil rubriki Čas na tribuni in Črta in prostor. (Kronist je v tej trditvi netočen: Ruda Jurčec je ves čas svojega urejanja Meddobja vodil rubriko Črke, besede, misli. Čas in prostor je bil odmerjen likovnim dosežkom; zvečine je rubriko polnil umetnostni zgodovinar Marijan Marolt. Čas na tribuni je bil izvirna Simčičeva domislica in je rubriko ves čas tudi on urejal. — op. Glasa.) Skoraj vsem se pozna svetovna razgledanost, zato so njihovi prispevki temeljiti in na ustrezni višini.

Dodati je treba še likovne umetnike, kot so France Gorše, Bara Remec, Milan Volovšek idr.

Meddobje je bilo vrsto let najboljša slovenska revija sploh. V teku let pa je nekoliko opešala. Vzroki so bili deloma spori med argentinskimi sodelavci glede uredniškega koncepta, še bolj pa v pomanjkanju novih sodelavcev. Jedro sodelavcev predstavljajo še vedno ljudje, ki so prišli iz Slovenije, mladi rod večinoma več ne ustvarja v slovenščini, ali pa ga življenje samo odvrača od pisanja.

dogajanja

DRAGA '76

manifest svobodne slovenske misli

poročilo posebnega poročevalca za GLAS Slovenske kulturne akcije

Trst, 6. septembra 1976

Včeraj pozno ponoči ali bolje rečeno danes v prvih jutranjih urah se je z razhodom zadnjih in najbolj živo diskutirajočih skupin končala DRAGA '76. To tradicionalno vsakoletno študijsko posvetovanje, ki je nastalo in se uveljavilo predvsem po zaslugi rajnega prof. Jožeta Peterlina, je bilo letos že enajsto po vrsti. Za ta jubilej se je preselilo iz Drage pri Bazovici na Opčine, na vrt Marijanišča in v dvorano Finžgarjevega doma, kadar je nebo zagrozilo z dežjem ali kadar je mrzlo zapihala burja. Ta preselitev na Opčine se je izkazala za posrečeno, kar je potrdila precej številnejša udeležba kot prejšnja leta. Vsemu posvetovanju je to dalo značaj večje množičnosti in živahnosti, da, celo dinamičnosti in zagona. Ustvarilo se je ozračje nekeke slovesnosti, ozračje veselega, a dostojanstvenega praznika slovenske narodne misli in slovenske kulture brez kakega pridevnika. Saj to pa je, kot znano, tudi namen Drage: dialog med Slovenci različnih nazorov in političnih prepričanj o naših narodnih problemih, posebno še o narodnostnih in kulturnih, in o nujnosti pluralizma, pa tudi o svetovnih problemih z zvezi z našo narodno eksistenco in usodo.

V znamenju take problematike je potekala tudi letošnja DRAGA. To ime je ostalo srečanju zaradi tradicije, kajti z njim je postalo znano in že tudi del naše moderne in splošne zgodovine.

Da gre DRAGA gospodom tovarišem onstran umetne državne meje na živce, je jasno povedal Boris Kutin v dokaj neslanem člančiču v ljubljanskem Delu že 13. avgusta letos, se pravi skoraj mesec dni pred zborom na Opčinah. Med

drugim je zapisal: „Draga je nastala pred enajstimi leti kot intelektualna tribuna in pri nas smo jo sprejeli s simpatijami. Potem pa se je vse bolj usmerila v antikomunizem in antijugoslovanstvo, zgubila svojo prvotno zasnovu in si tako tudi sama odsekala popkovo, ki jo je vezala z matičnim ljudstvom.“ Seveda ni Kutin zapisal, da je pred dvema letoma predavatelj akademik dr. Bratko Kreft takoj po predavanju izginil, češ da ima nujne opravke, ker se je pač zbal svobodnega razgovora. Pa tudi to je zamolčal Kutin, da so lanskega predavatelja od doma, vseuč. profesorja dr. Franceta Rodeta CM moralno prisilili, da ni šel tja predavat.

Letošnja skupščina, ki jo je, kot vse doslej, organiziralo Društvo slovenskih izobražencev v Trstu, se je začela dejansko že v petek, 3. septembra zvečer na tiskovni konferenci na sedežu Slovenske prosvete v ulici Donizetti 3, v Trstu. Tu je urednik radijske postaje Trst-A Sergij Pahor, ki je vodil vso DRAGO namesto pok. prof. Jožeta Peterlina, povedal, da se je DRAGA preselila na Opčine. Na kratko je orisal lik pokojnega profesorja Peterlina. Prof. Martin Jevnikar je nato predstavil letošnje predavatelje: duhovnika Frančka Križnika, msgr. Kazimirja Humarja in pisatelja Borisa Pahorja.

Udeležence na uvodnem večeru na Donizetti 3 so snemale fotografske kamere z vseh koncev. Vsem je bilo jasno, da bo imela ljubljanska UDBA že čez nekaj ur posnetek vseh navzočih. Kljub temu je simpatični sodelavec tržaškega radia pisatelj Saša Martelanc povedal jasne misli, ki jih je naslovil „Po prvem desetletju Drage“. Med drugim je dejal:

„Draga pod Bazovico je dala ime za čisto posebno duhovno avanturo, rojeno nekaj metrov od črte, ki smo ji včasih pravili železna zavesa. Danes ji pravimo najbolj odprta meja, čeprav se včasih baje zgodi, da gre skozenjo lažje romunski tovornjak s prikolicco kot stogramska slovenska revija.

Porodila se je zamisel v Društvu slovenskih izobražencev, da bi enkrat na leto prišlo do širokega srečanja slovenskih razumnikov in sploh zavednih ljudi, ki bi periodično „izmerili nebeško stran“, to je, pregledali položaj, stremiljenja, potrebe, dognanja Slovencev doma, v zamejstvu in zdomstvu. Tri Slovenije naj bi enkrat na leto vsaj po peščici zastopnikov prišle materialno skupaj ter si iskreno povedale vse, kar jih loči in kar jih povezuje. Izmenjava misli je že sama po sebi duševno higiena za narod, katerega telo vežejo upravne, idejne, ambientalne in še bogve katere druge meje.

Vse so bile v znamenju dveh velikih hotenj: iskanja resnice v najpopolnejši svobodi ter ljubezni do slovenstva. Omikano razgovorjanje med različno mislečimi in morda celo med ostrimi nazorskimi nasprotniki je kvalitetno pač čisto nekaj drugega kot argumentiranje z gorjačami, pa čeprav le s simboličnimi.

Draga, ki je želela biti most razumevanja med tremi Slovenijami – matično, zamejsko in zdomsko – je nenadoma postala sporna. Oglasili sta se dve Sloveniji: komunistična in antikomunistična. Prva se je po začetni previdni toleranci opredelila zoper Drago, ji pritislila pečat antikomunistične akcije in emigrantstva. Druga pa je organizatorjem očitala, da se spuščajo v svobodni dialog z uradno matico, ki v domači praksi ne dopušča svobode.

Za ene bi se morala Draga v bistvu odpovedati svobodi, ki jasno vključuje tudi kritiko in nasprotovanje. Za druge pa bi morali tam pod Bazovico biti postavljeni idejni okopi proti komunizmu. Prvim Draga ni mogla ustreči zaradi svojega svobodnega bista, drugim pa ne zato, ker je bila iskreno prepričana, da je pogovor, ki ni popuščanje v vrednotah, boljši od sovražnega molka.

Tako se je Draga znašla na sredini, kar pa seveda ne pomeni, da je oba svoja nasprotnika ocenila enako. Eno je besedni napad v kakih deset, dvanajst tisoč kilometrov oddaljenem argentinskem mesečniku, drugo pa za streljaj oddaljena država z vsemi svojimi aparati, ki lahko, če hoče, igraje preprečil celó tako elementarno reč, kot je navzočnost poslušalcev z onstran omenjene najbolj odprte meje. Tu ni sploh nobenega sorazmerja, saj je na eni strani možnost sile, na drugi pa le možnost ostrega očitka. Poleg tega je očitek, četudi brutalen, še vedno v sferi pluralizma, sila pa je v vsakem primeru njegova negacija.

Zato se je Draga odločila za samostojno stališče. Mesto Drage je tam, kjer je najdragocenejša vrednota tostranstva: svoboda.“

Kako je iskrena poštenost Martelančevih ugotovitev odjeknila pri trenutnih oblastnikih v Ljubljani in pri njihovih tržaških sopotnikih, je brez prikrievanja povedal od ljubljanskega republiškega režima plačani tržaški Primorski dnevnik, ki je v soboto 4. septembra, le nekaj ur po tiskovni konferenci na Donizettiju, na 2. strani zapisal tudi: „Pred razpravo, v katero so na kratko posegli predavatelji, je zgodovinsko pot Drage orisal časnikar tržaške radijske postaje Saša Martelanc. Svoje izvajanje je prepletel s strupenimi želi proti matični Sloveniji. Na podoben način so bili uglašeni tudi posegi najavljenih predavateljev.“

Pravi študijski zbor se je začel v soboto 4. septembra popoldne v Finžgarjevem domu na Opčinah. Dvorano so napolnili številni gostje, med katerimi so bile najbolj ugledne osebnosti kulturnega in javnega življenja na Tržaškem in Goriškem. V imenu deželne vlade je zborovalce pozdravil podpredsednik Nereo Stopper, v imenu tržaške občine pa odbornik, krščanski demokrat Livio Lonzar. Zborovanje je vodil g. Sergej Pahor. Zapisano naj bo, da je bil med gosti tudi akad. kipar France Gorše, redni ustvarjalni član Kulturne akcije, ki so ga zborovalci še posebej pozdravili.

Prvo predavanje v soboto je imel mladi duhovnik Franček Križnik, ki sedaj zaključuje študij na državni filozofski fakulteti v Münchnu. Predaval je o izredno aktualnem predmetu **Marksizem in svoboda**. Osnovna teza izčrpnega in vseskozi akademskega predavanja je bila, da marksizem svobodo (svoje vrste) načelno priznava, da pa je ne more ontološko utemeljiti. Predavatelj je obravnaval predmet filozofsko in strogo teoretsko. Razprava po Križnikovih iz-

vajanjih ni bila na ravni predavanja, kar je razumljivo zaradi strokovne obdelave predmeta.

V nedeljo, 5. septembra popoldne je namesto goriškega nadškofa Cocolina, ki je moral k birni na potresno ozemlje v Kanalsko dolino, maševal msgr. dr. Lojze Škerlj. Mašo je opravil za pokojnega prof. Peterlina na dvorišču Finžgarjevega doma.

Po maši je predaval urednik tednika Katoliški glas doktor **Kazimir Humar** o temi **Dilema svobodnega tiska**. (Primorski dnevnik je v nedeljo zjutraj poročal, da bo predavanje o dilemah sodobnega tiska. Zavednost? Po pomoti?). Popoldne je pa pisatelj **Boris Pahor** govoril o kulturnem izročilu Cankarja, Ketteja in Kosovela. Naše velike literarne ustvarjalce je pokazal v docela drugi luči, kot nam jih slika uradna literarna zgodovina in kot jih skuša predstaviti politična propaganda: ne kot cimerave pesnike, žrtve zle usode in praganjanja svojih rojakov, ampak kot močne, uporniške, življenske osebnosti, ki so znale udariti po mihi in še kaj več, kadar je šlo za narodne pravice in za pravice izkoriščanih. Tako vsebinsko kot po nastopu je bil Pahor enkrat in nad dvesto navzočih mu je ponovno že med predavanjem navdušeno ploskalo. Predavanje bo izšlo v tržaški reviji Zaliv. – Pisatelj **Alojz Rebula** je v dolgi in nadvse živahni ter zanimivi razpravi, v katero je poseglo mnogo diskutantov, še posebej poudaril klavnost prakse, da se največkrat citira izmed vsega Cankarjevega dela nesmiselna in neduhovita primera, ki je najbolj tuja njegovemu duhu, o Kristusu, ki da se je razjokal, ker niti on ne more pomagati Slovincu v njegovi nesreči.

V razpravo sta posegla tudi dr. Valentin Inzko in predstavnik Narodnega sveta koroških Slovencev Filip Warasch, ki sta poročala o težkem položaju naših rojakov na Koroškem. Prav zato so zborovalci ob sklepu tudi odobrili resolucijo, ki obsoja sklep avstrijske vlade o preštevanju Slovencev na Koroškem in preštevanje odločno odklanja.

Letošnja DRAGA je dokazala, da je slovenska svobodna misel prav zato, ker mora vojevati težek boj za svoj obstoj, med svobodnimi Slovenci živa in prisotna. Nobene ne domače ne tuje režimske šikane je ne stro. Morda je prav ta manifestarnost pravnega slovenskega svobodnjaštva, ki operira brez fraz in našitkov, najlepše spričevalo za sodobnost in nujnost študijskih dni v Dragi.

Kako je letošnja Draga zadela režim v Ljubljani, je prazgovorno že v torek, 7. septembra 1976 v dveh stolpcih pisal Primorski dnevnik, ki je svoje poročilo o študijskem zboru na Opčinah naslovil „Reakcionarnih parol na pretek na nedeljski ‚Dragi‘ na Opčinah“, s podnaslovom „Glavna tema vseh razprav položaj v matični domovini, ki je bil prikazan povsem nerealno in izkrivljeno“. O predavanju msgr. Kazimirja Humarja je zapisal, da je vanj „vpletel nemalo ostrih polemik proti družbeni ureditvi v matični domovini in zgodovinsko preživela (?) tolmačenja osvobodilnega boja (govoril je na primer o tem, kako so slovenski komunisti pod krinko OF razkristjanjevali ljudi)“.

– Ob omembi Pahorjevega predavanja pa beremo: „Tisti del publike, ki je od ‚Drage‘ pričakoval predvsem protijugoslovanskih polemik, je popolnoma prišel na svoj račun s popoldanskim predavanjem prof. Pahorja, ki... se je trudil dokazati, da so bili ti trije veliki slovenski ustvarjalci (Cankar, Kette, Kosovel) največji nasprotniki sedanje ureditve v matični domovini...“ O Kosovelu, da je predavatelj poudaril, da je bil Kosovel srečen, ker je tako mlad „umrl, ker mu je bilo tako prihranjeno razočaranje, ki bi ga prav gotovo občutil ob današnji slovenski politični in kulturni stvarnosti in ob ‚balkanizaciji Slovenije‘.“ Sklepa pa P. dnevnik svoje poročilo z naravnost zgodovinsko ugotovitvijo: „Letošnja ‚Draga‘ je torej povsem potrdila sodbo, da ne more postati demokratični forum za izmenjavo misli med različno mislečimi Slovenci o naših skupnih problemih, tako v matični domovini, kot predvsem v zamejstvu. Z razliko od prejšnjih let so na njej imeli glavno besedo ljudje... o katerih bi lahko rekli, da še vedno živijo v ozračju prvih povojnih let in da so se povsem izolirali od novejšega družbenega in političnega razvoja in dogajanja, ne samo v Sloveniji, ampak tudi v zamejstvu. (op.: podčrtal Glas). Trdno smo namreč prepričani, da bi preživele in reakcionarne parole, ki smo jih slišali na pretek v Finžgarjevi dvorani... zvenele prepričevalno kvečjemu v kakšnem točno opredeljenem ambientu odmaknjene Argentine.“

Ti zapisi iz Primorskega dnevnika komentarja ne zaslužijo. Koliko je ura, ve vsak svoboden Slovenec: doma in v svetu. Ljubljanski režim pod beograjskim patronatom se pa zastonj trudi, da bi jo ustavil. To izkazuje letošnja Draga, pa tudi slovenski ambient „odmaknjene Argentine“ in vsi drugi svobodni kontinenti, kjer žive z doma pregnani Slovenci, ki so živi pričevalci resničnega, demokratičnega pluralizma.

Ljubljanska revija Naši razgledi je 7. maja 1976 objavila članek z naslovom »Recite mi Erna!« Časnikar se je pogovarjal s 65 let staro kmetico Erno Meško, ženo nečaka pisatelja F. Ks. Meška, materjo devetih otrok, verno katoličanko in aktivno družbeno delavko. Res se vse izjave te preproste, plemenite in modre žene ne skladajo z objektivno resnico, a so druge tako zadete, da jih je vredno objaviti v Glasu. Izpisali smo samo najbolj značilne. (Vprašanja iz Naših razgledov smo stavili v pokončnem tisku, odgovore Erne Meškove pa v mastnem.)

Erna Meškova: Veste, k nam, v to sobo, so hodili šikanirat, ne človeško spraševati, se pogovarjati.

Časnikar Naših razgledov: Na seji problemske konference v republiški skupščini... tako rekoč čisto na koncu seje... ste nastopili z intervencijo, češ da vas hudo moti, ko ni nihče govoril o vzgoji...

Res je. Najprej je treba človeka vzgojiti. Moramo se vzgajati, da bomo mislili na skupni blagor. In ljudi, tudi kmečke, je treba izobraziti. Moramo se učiti, da bomo pri delu manj trpeli in več naredili, da bomo ob več dobrinah dobri ljudje...

Rekli ste „kar sem vse občutila na svoji koži“. Kaj?

Vse človeško in nečloveško... Veste, ne mislim na to, kako so nam Nemci pobrali vse krave, kako nam je med vojno pogorelo, ali kako gara in trpi kmetica, ki ima devet otrok.

Marveč?

Kako je bilo takrat, ko smo bili kulaki. Ko so nas imeli za kulake. Ko smo – v času obveznih oddaj – morali vsi v eni sezoni štirikrat dati krompir. Ko so nam vzeli še seme. Ko sem vsako nedeljo skuhal vsakemu en krompir, vsakemu cel krompir, pa je Ernica, otrok, otroček, rekla: »Mamika, ne vsakemu celega, kaj bo pa za seme.« Ko tisti, ki niso imeli obvezne oddaje, niso smeli – slišite, niso smeli – dati krompirja namesto nas. Ko so nam pustili štiri litre ajde, pridelali smo je pa osemsto litrov; od takrat pri nas ni več ajde. Ko sta bili dve kravi prelahki za predpisano težo obvezne oddaje mesa, manjkalo je 80 kilogramov, pa je morala iti še tretja krava, da so bili otroci brez mleka... Tega, kako otroci niso nikoli nič dobili od Rdečega križa, ker smo bili kulaki, čeprav goli in bos; tega, da otroci tistikrat niso dobili štipendij zaradi prevelikega davka... Šolali so se pa, atek je rekel: Kar znaš, ti ne morejo vzeti... Ali tega, ko je že prej enkrat, ko smo presili za bone za plence, rekel eden od oblasti: Take, kot je Erna, je treba postreliti, toliko otrok... Potem je ponoči enkrat prišel k nam in videl otroke, kako ležijo čisti in lepi v ven potegnjenih predalih, takrat je pa le rekel: Erna, ti kar rodi... Ali tega, ko je nekoč bolan otroček rekel, ko sem se pozno vrnila domov: Mamika, Bog vam plači, da vas niso zaprli...

Takrat ste bili vendar družbeno delavka?

Sem, seveda... No, prestali smo. Kmet je kot vrbova mladika: bolj ga sučeš, bolj je žilav. Zaupala sem vase in upala v Boga.

Vam je pomagalo?

Ne v takega boga starčka z brado. Ne! Glejte naravo, glejte veselje, glejte usode... Mislim na velikega duha, veleduha. Vsako jutro si rečem: naj bo Bog z nami!

Tudi takrat, ko ste šli na sejo republiške konference?

Tudi. Ali vas to moti?

Ne moti me, in tudi ko bi me, me ne bi smelo.

Nekatere pa moti. Nekatere tako zelo, da imajo verne ljudi kar vseprek za sovražnike ali pa vsaj za manj vredne, tudi na kmetih. To ljudi žali, jih odbija, to jim jemlje veselje. Sami veste, da je na kmetih veliko vernih, in to je potrebno upoštevati. Ne jemlji ljudem stvari, če jim ne moreš dati druge podobne... Rekli ste, da bi vas ne smelo motiti. Res, že po ustavi vas ne bi smelo, kaj šele človeško. Jaz, glejte, pri človeku sploh ne gledam na pre-

pričanje. Gledam na to, kakšen človek je, kako ravna, kakšen je do dela, do dolžnosti, do ljudi. Ali je dober, ali je pošten. Ne pa, ali je veren ali ni, ali je komunist ali ni. In svojega prepričanja, mislim, verskega prepričanja, nikomur ne vsiljujem, niti svojim otrokom ne. Vsak po svoji vesti, pravim, ampak po poštenu vesti!... No, prej sem omenila ustavo. Veste, kaj mi je rekel nekoč neki funkcionar? No, funkcionarček. Da razlagam ustavo tako kot naši sovražniki. Jaz jo pa le berem, kakor je napisana.

Veliko berete?

Kmečki človek ne ušegne veliko brati. Delavnik je dolg šestnajst ur ali več. Nekaj pa preberem vsak dan pred spanjem, tudi če grem spat šele ob dveh zjutraj.

Ob dveh zjutraj še kaj preberete, potem, čež nekaj ur...

Mi boste res očitali jutranjo blago misel? Menda vas res moti. No, kakorkoli. Vseeno vam rečem: Nisem pobožnjakarska, grem pa ob nedeljah k maši... Z župniščem nimam nikakršnih prijateljskih stikov, kakor smo bili navajeni v starih časih. Spoštujem pa duhovnike za njihovo požrtvovalno in nesebično delo, in boli me, ko vidim, koliko grenkega morajo požreti. Res se v vsakem stanu najdejo tudi ljudje z napakami, in tako tudi tukaj. Na srečo jaz nisem imela priložnosti spoznati takih tipov.

V republiški skupščini ste govorili o neogibni tolerantnosti do intimno vernih ljudi...

Tako učeno pa menda ja nisem govorila...

Povedali ste jasno, razumljivo.

Morebiti. Nisem uporabljala toliko tujk. Ljudje jih preveč nasajajo, maličijo sebe in jezik. Učeno je pravzaprav, če znaš preprosto povedati.

Dejali ste, namreč na konferenci, skoraj dobesedno takole: „Z ustavo nam je zajamčena svoboda vere, misli, rase. Teh dobrin seveda ne smemo zlorabiti. Hkrati se zavedamo, da je Cerkev ločena od države, vsi pa vemo, da je v družbi navzoča in da je mnogo njenih članov vzornih državljanov, ki se trudijo za dobro človeštva in so vedno pripravljeni ščititi interese svoje domovine.“

Res, nekateri pojmujejo komunizem le tako, da je vse sveto in pobožno prepovedano: tako ga razumejo nekateri partijski in nekateri verniki. Jaz ne. Tisto s kulaštvom, tisto ni bil komunizem. Tisto je bilo nepotrebno trpinčenje. Tisto je bila zaslepljena hudobija...

Dosti stvari vas žuli in moti.

Da, res. Na primer: preveč sestankov, preveč govorjenja. Premalo doslednosti... Če človek na položaju slabo dela, ga je treba opomniti, če to ne pomaga, ga razrešiti. Tu ne bi smeli biti popustljivi.

Povedati vam moram, da nisem vedel, da ste verni.

Pošteno je, da ste povedali. Boste imeli sitnosti?

Kdaj vam je bilo najhujše?

Ko nisem imela kaj, da bi dala ubogemu. Ali tedaj, ko so nam vzeli zadnji krompir. Postregla sem jim, s čimer sem pač mogla, potem ko so opravili; prej jim nisem, da ne bi mislili, da jih podkupujem. Bilo jim je nerodno. Saj niste krivi vi, sem jim rekla. Vzemite! In zapomnite si, kdaj vam je zadnjikrat postregla slovenska kmetica. Bilo mi je, kot da razčvetverjajo Matija Gubca. Naši ljudje.

CORREO ARGENTINO Suc. 1407	TARIFA REDUCIDA CONCESION 6228
	R. P. I. 1328339

GLAS je glasilo Slovenske kulturne akcije. Izide dvanaestkrat na leto. Ureja ga Jože Petrič, Zapiola 1723, I D, 1426 Buenos Aires, Argentina. Tisk Editorial Baraga SRL, Pedernera 3253, Buenos Aires, Argentina. Vsa nakazila na: Ladislav Lenček CM, Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires 1407, Argentina. – Editor responsable Slovenska kulturna akcija (Valentín Debeljak), Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires 1407, Argentina. – Za podpisane članke odgovarja podpisnik.